

פתיחת ש"ג חשמלי בשבת לצרכים לא מבצעיים

סרן, הרב שאול חבבו – רב חטיבת הקומנדו

- א. הקדמה
- ב. הגדרת האיסור בפתיחת ש"ג בשבת
- ג. 'שינוי' ו'שבות דשבות'
- ד. 'גרמא'
- ה. איסור 'לפני עיוור' ואיסור 'מסייע לדבר עבירה'
- ו. סיכום

א. הקדמה

מידי שבת חיילים נמצאים בשמירות בעמדות ש"ג חשמלי, וישנם רכבים שיוצאים ונכנסים שלא לצורך מבצעי. למשל, מפקדים מהבסיס שנוסעים לטייל וכיוצא בזה. כאשר מדובר בשמירות הגנ"ש (הגנת ישוב) אז הרוב המוחלט של יציאת וכניסת הרכבים לישוב (כישוכים שאינם שומרי תורה ומצוות) אינה מבצעית ואינה מותרת בשבת.

יש לציין שבעבר היה נפוץ יותר שימוש במחסומי פלסטיק (ניו ג'רזי) או בשער שאיננו חשמלי בשבת, אך משיקולי ביטחון רוב השערים הינם חשמליים מסוג "כנף" או "שער צהוב".

השאלה היא כיצד נכון וראוי לנהוג מבחינה הלכתית במציאות הנתונה, בה רכב מבקש לצאת או להיכנס מהבסיס או מהישוב בנסיעה "אזרחית" והציפייה היא שהחייל בש"ג יפתח את השער?

יש להגדיר אם כן מהו האיסור או האיסורים, ומה ההלכה למעשה במצב כזה.

ב. הגדרת האיסור בפתיחת ש"ג בשבת

טכנולוגיית החשמל הגיעה לעולם לפני כמאה וחמישים שנה ועם השנים התפתחה יותר ויותר. גם ההתייחסות ההלכתית כלפיה, הלכה והתבררה עם השנים, והיא נהייתה יותר מפורטת בתשובות האחרונים. ניתן לסכם את דברי האחרונים באופן הבא:

1. מכשיר חשמלי שיש בו נורת או חוט להט: כתב הרמב"ם¹ "המחמם את הברזל כדי

1 הלכות שבת פרק יב הלכה א.

לצרפו במים הרי זה תולדת מבעיר וחייב". ולכן לדעת רוב הפוסקים² על שימוש בחשמל כזה יש איסור דאורייתא.

2. שיטת החזון איש³: החזון איש הגדיר את מעשה סגירת המעגל החשמלי כאיסור 'בונה' או 'מכה בפטיש' ולכן הוא נחשב כמלאכה דאורייתא. גם הרב וואזנר⁴ מורה שחשמל בשבת הוי איסור דאורייתא "מכל סיבה שתהא". הרב אשר וויס⁵ מגדיר את איסור החשמל בשבת "חשש מכה בפטיש ואיסור דאורייתא" אך לא מטעמו של החזון איש אלא מטעם אחר.

3. שיטת ה"בית יצחק"⁶ ור' שלמה זלמן אוירבך⁷: סגירת מעגל ופתיחתו הם איסורי דרבנן, לדעת הבית יצחק משום "מוליד" ולדעת המנחת שלמה "על כל פנים איסור תורה ודאי ליתא". ולכן כל מכשירי החשמל למיניהם ללא נורות וחוטי להט – הפעלתם בשבת כרוכה באיסור דרבנן בלבד.

נמצינו למדים שאם לש"ג יש נורת להט אז הפתיחה או הסגירה שלו כרוכים ככל הנראה באיסור דאורייתא. אם לא, אזי יש מחלוקת אחרונים האם יש כאן איסור דרבנן או חשש דאורייתא או ממש איסור דאורייתא. נכון יהיה לומר, וכך אמר לי הרב אשר וויס שליט"א בשיחה בעל פה שבאופן רגיל אנו מניחים שפעולה חשמלית היא דאורייתא, ובעיקר כדי שלא יבואו לזלזל בזה. אך בוודאי שיש לסמוך על גדולי הפוסקים שסברו שחשמל בשבת הוא איסור דרבנן, ובפרט במצבים מורכבים.

אם כן, מהן האפשרויות לפתיחת הש"ג בשבת אם מדובר לכל הפחות באיסור דרבנן?

ג. 'שינוי' ו'שבות דשבות'

דבר מפורסם וידוע שמותר לחלל את השבת לצורך פיקוח נפש⁸. כאשר אין מדובר בפיקוח נפש אלא בחולה שאין בו סכנה, ישנה מחלוקת הפוסקים מה חכמים התירו. אין כאן המקום להאריך בסוגיה הזו שלא מעיקר ענייננו ולכן נסתפק בדבריו של השולחן ערוך⁹:

"חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה, הגה: או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו שאז אף על פי שהולך כנפל למשכב דמי (המגיד

2 למשל שו"ת יחווה דעת חלק א סימן ד.

3 או"ח סימן נ אות ט.

4 שבט הלוי חלק א סימן קכא.

5 מנחת אשר חלק א סימן ל.

6 יורה דעה חלק ב סימן לא.

7 מנחת שלמה חלק א סימן יא, תנינא סימן כה.

8 יומא פג ע"א.

9 אורח חיים סימן שכח סעיף יז.

פ"ב), אומרים לאינו יהודי לעשות לו רפואה אבל אין מחללין עליו את השבת באיסור דאורייתא, אפילו יש בו סכנת אבר; ולחלל עליו ישראל באיסור דרבנן בידיים, יש מתירים אפילו אין בו סכנת אבר; ויש אומרים שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין בו סכנת אבר אין עושין; ויש אומרים שאם אין בו סכנת אבר עושין בשינוי, ואם יש בו סכנת אבר עושין בלא שינוי; ויש אומרים אפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהוא נסמך למלאכה דאורייתא, ודברים שאין בהם סמך למלאכה עושין אפילו אין בו סכנת אבר; ודברי הסברא השלישית נראין".

סיכום דבריו של השולחן ערוך מה מותר לעשות בחולה שאין בו סכנה:

- א. איסור דאורייתא – רק על ידי אינו יהודי אפילו בסכנת אבר.
- ב. איסור דרבנן בידיים – יש מתירים אפילו ללא סכנת אבר, ויש מתירים רק בסכנת אבר.
- ג. איסור דרבנן בשינוי – יש מתירים לעשות גם ללא סכנת אבר. ואם יש סכנת אבר – מותר ללא שינוי.
- ד. באיסור דרבנן הנסמך לדאורייתא – יש אוסרים לעשות אפילו בסכנת אבר. באיסור דרבנן ללא סמך דאורייתא – מותר לעשות בשינוי ואם יש סכנת אבר מותר לעשות בידיים.

לדעת רוב הפוסקים¹⁰ השולחן ערוך פסק את מה שציינתי כסעיף ג'. כלומר שהרף המינימלי לחילול שבת באיסור דרבנן בשינוי, הוא לצורך חולה שאין בו סכנה, גם ללא סכנת אבר. נמצינו למדים, שכאשר צריך לפתוח את הש"ג בשבת לצורך נסיעה שאיננה מבצעית, אסור לפתוח אפילו בשינוי. אמנם, אם נתייחס לפתיחת הש"ג כאיסור דרבנן מעיקרו, יש מקום להרחיב את ההיתר במה שמכונה 'שבות דשבות', כלומר שני איסורי דרבנן במצב של 'צורך גדול'. כך כתב הרמב"ם ביחס ל'שבות' רגיל¹¹:

"דבר שאינו מלאכה ואין אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות מותר לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חולי או יהיה צריך לדבר צורך הרבה או מפני מצוה".

10 משנה ברורה שם.

11 הלכות שבת פרק ו הלכה ט.

השולחן ערוך העתיק¹² את דברי הרמב"ם להלכה והוסיף שיש אוסרין. בבית יוסף הביא מרן השולחן ערוך את דברי האוסרים שצמצמו את היתר 'שבות דשבות':

"אבל התוספות כתבו... שפסק רבינו יצחק דדוקא משום מילה שהיא גופה דחיא שבת התירו אמירה לגוי או משום ישוב ארץ ישראל בדבר שאין בו אלא משום איסור שבות, אבל משום מצוה אחרת כגון להביא ספר תורה דרך כרמלית וכה"ג אסור לומר לגוי לעשותו".

כלומר שלדעת האוסרים יש לצמצם את היתר 'שבות דשבות' למינימום האפשרי, ורק היכן שחזו"ל בעצמם כתבו את ההיתר ניתן להשתמש בו. מכל מקום למעשה, המשנה ברורה כתב¹³ שאכן הלכה כדעת הרמב"ם. לאור זאת, כאשר מציאות מסוימת מוגדרת צורך גדול, ניתן להתיר שבות דשבות. ממילא, אם פעולה חשמלית מוגדרת איסור דרבנן והיא נעשית בשינוי, ויש צורך גדול ניתן יהיה להתיר זאת בשבת. האתגר ההלכתי יהיה להגדיר מהו הצורך הגדול בפתיחת הש"ג. הרב אשר וויס אמר לי בשיחה בעל פה שהוא חושב שמותר לפתוח את הש"ג בשינוי בשבות דשבות, כי הוא רואה את המציאות הזו כצורך גדול, כאשר לא ניתן לדעת לאיזה צורך כל אדם נוסע וייתכן שלצורך דבר שמותר לנסוע עבורו. גם לא שייך לשאול כל נסיעה לאיזה צורך היא, ולכן למעשה אין שום אפשרות וצד לכזה בירור. העמדה הזו של הרב וויס איננה מקובלת על כל הפוסקים. למשל הרב דב ליאור כתב כך¹⁴:

"אבל אי אפשר לחייב שומר שבת לחלל שבת לדברים לא חיוניים שלא דוחים שבת. וזה גם הפקודות של צה"ל... וחייב רק בפעילות בט"ש בשבת, אבל זה עוול לחייב אדם לחלל שבת בשביל אדם שרוצה לבקר את חברתו בבסיס וכדומה, וזו כפייה נגד התורה".

גם הרב יעקב אריאל התייחס באופן דומה¹⁵:

"הכפייה היא הדדית. לדרוש מחייל דתי לחלל שבת למטרה לא מבצעית זוהי כפייה דתית! אפשר למנוע את הכפייה ע"י חלוקת תורנות שלפיה חייל דתי לא ישמור בשבת".

נמצינו למדים שמצד אחד ניתן אולי להגדיר את הנסיבות של פתיחת הש"ג בשבת כצורך גדול, אך מצד שני יש גם צורך וסברא לשמור על קדושת השבת שלא תתחלל כל כמה דקות עקב נסיעות אזרחיות.

12 אורח חיים סימן שז סעיף ה.

13 ס"ק כג.

14 <https://www.yeshiva.org.il/ask/53279>

15 <https://www.yeshiva.org.il/ask/17467>

ד. 'גרמא'

יש עוד לברר האם יהיה מותר לכתחילה להשתמש במנגנון 'גרמא' לטובת פתיחת השער עבור נסיעה אזרחית או מנהלתית?

גם כאן לא ניכנס לכל הפרטים של 'גרמא' משום שזו לא מטרת המאמר, אלא כוונתי היא רק "להראות מקום" כדי להבין האם יש עניין ועדיפות להשתמש בהיתר הזה יותר מאשר 'שינוי'. המקור הבא הינו מהמקורות המרכזיים לאפשרות של שימוש ב'גרמא'¹⁶ במלאכת שבת:

"רבי שמעון בן ננס אומר: ...עושין מחיצה בכל הכלים, בין מלאין בין ריקנים, בשביל שלא תעבור הדליקה. רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאין מים, לפי שאין יכולין לקבל את האור, והן מתבקעין ומכבין את הדליקה".

כלומר, לדעת תנא קמא והגמרא מכריעה כך להלכה, מותר לכבות את השריפה על ידי כך שמניחים כדים מלאים מים בסמוך לשריפה וכך היא נכבית וזהו 'גרם כיבוי'. וזהו גם מסקנת השולחן ערוך שכמעט העתיק את לשון חכמים להלכה¹⁷:

"ועושים מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה, אפילו כלי חרס חדשים מלאים מים שודאי יתבקעו כשתגיע להם הדליקה, דגרם כיבוי מותר. הגה: במקום פסידא (מרדכי)".

לכאורה גם ללא הגהת הרמ"א היה מקום לומר שהגמרא עוסקת במצב חירום של שריפה ולכן מותר גרמא. אבל לאחר הגהת הרמ"א צריך לומר שהשריפה היא לאו דוקא ולכן המרדכי היה צריך לסייג שרק אם יש 'מקום הפסד' ניתן להשתמש בגרמא. ואכן לדעת הרב עובדיה יוסף¹⁸, מרן לא התכוון לצמצם את ההיתר של גרמא למקום הפסד. והנה, בתשובה לשאלת רמ"ח הרבנות בזמנו הרב איל קרים, ענה לו הראשון לציון הרב יצחק יוסף כך¹⁹:

"אולם מרן השולחן ערוך סתם לנו וכתב שהתירו גרמא ולא דוקא בדליקה, אלא כל גרמא אף שלא במקום פסידא שרי... על כן בוודאי שעדיף את האפשרות לפתוח את השער על ידי גרמא, ובמיוחד שגם יש כאן חשש לפיקוח נפש שהטייסים אם לא יתאפשר להם הדבר יגורו רחוק ולא יהיו נגישים מיד

16 שבת קכ ע"א.

17 אורח חיים סימן שלד סעיף כב.

18 יביע אומר חלק י, כו.

19 תחומין לד, הרב יצחק יוסף.

למצב של פקוח נפש, לכן לא גרע גם לדעת הרמ"א מהפסד שמותר... ואם אפשרי לעשות הדבר על ידי שינוי²⁰ תבוא עליהם ברכה".

לעניות דעתי ניתן להתווכח על הסברה שחוששת שהטייסים לא יגורו בבסיס אם לא יהיה ניתן לצאת בשבת. אבל יש כאן פסיקה עקרונית שרואה את יסוד 'גרמא' כהיתר פשוט. על אף המלצתו של הראשון לציון למקסם את השימוש בגרמא, בספר תורת המחנה²¹ סיכמו כך את ההיתר להשתמש ב'גרמא' בשבת:

"היתרון במנגנון הגרמא בהיותו הלכה מפורשת בהרבה עניינים בתורה. חסרונו בכך שמפורש הדבר שאין להקל בו אלא במקום הפסד. ועוד שיש המפקקים בעצם הפעלת מנגנון זה וטוענים שמאחר והבקר פועל במחזוריות קבועה, אין לראות את פעולת האדם כפועלה טכנית גרידא שהרי התוצאה וודאי תבוא, מה גם שהאדם מניח בידיים 'גשר' לצורך העברת הזרם".

מהאמור יוצא שלדעת כמה פוסקים ניתן לבצע פעולה חשמלית בשבת לצרכים אזרחיים על ידי 'גרמא'. ולעומת זאת לפוסקים אחרים ובעיקר לשיטת הרמ"א יהיה ניתן להשתמש ב'גרמא' רק במקום הפסד.

כעת נברר האם יש בעיות הלכתיות נוספות הכרוכות בפתיחת הש"ג בשבת.

ה. איסור 'לפני עיוור' ואיסור 'מסייע לדבר עבירה'

מעבר לאיסור העצמי במלאכת חשמל בשבת, יש לברר האם אין כאן איסור נוסף כאשר חייל פותח את השער לטובת מי שרוצה לנסוע ולחלל את השבת?

הגרמא אומרת²²:

"מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח? תלמוד לומר: "ולפני עור לא תתן מכשול"; והא הכא דכי לא יהבינן ליה שקלי איהו, וקעבר משום "לפני עור לא תתן מכשול"! הכא במאי עסקינן - דקאי בתרי עברי נהרא. דיקא נמי, דקתני 'לא יושיט' ולא קתני 'לא יתן', שמע מינה".

הגרמא מחדשת שאף על פי שאין שום איסור להחזיק כוס יין, אך אם ראובן מעביר את הכוס לשמעון הנזיר, באופן ששמעון לא היה יכול לקחת אותו בעצמו, אזי הוא עובר על איסור 'לפני עיוור לא תתן מכשול'.

20 ואכן כך מדור הלכה וטכנולוגיה ברבנות הצבאית מייצר את ההתקן 'גרמא' לשערים חשמליים. החייל מחליק את אצבעו על מנת להפעיל את ההתקן ולא לוחץ כבדרך כלל.

21 חלק ב פרק מג תשובה ו.

22 עבודה זרה ו ע"ב.

התוספות²³ כותבים שהוא הדין בכל האיסורים, ומחדשים דין רלוונטי לימינו:

"יראה דהוא הדין בכל שאר איסורין אלא להכי נקט כוס יין לנזיר משום דמסתמא למישתי קא בעי ליה, כיון דכולי עלמא חמרא שתו ושמא שכח נזירותו. אבל ישראל שאמר הושיט לי נבלה או חזיר או שום איסור אין לחושדו מלהושיט לו אבל אם ידוע לו שרוצה לאכלו אסור להושיט לו ואפי' הוא שלו, מדקאמר אי לא יהיב ליה שקיל ליה איהו. ולפי זה אסור להושיט למומרים לעבודת כוכבים דבר איסור אף על פי שהוא שלהם כי הדבר ידוע שיאכלוהו והוא נאסר להם דכישאל גמור חשבינן ליה. ומיירי בדקאי במקום שלא יוכל ליקח אם לא יושיט לו זה וכדמסיק דקאי בתרי עברי נהרא".

כלומר, אסור להושיט בידיים את האופציה לאדם לעבור איסור גם כאשר הוא כמומר לגביו, ובאופן שהוא לא היה יכול לבצע את האיסור מבלעדי המושיט. האיסור הזה הוא איסור תורה כפי שהראשונים כתבו²⁴ וכפשט הגמרא.

במקרה של פתיחת הש"ג בשבת, מי שיוצא מהישוב או מהבסיס ויכול לפתוח בעצמו את השער, יוצא שאין כאן איסור "לפני עיוור" משום שאין כאן "שני עברי נהר". אך מי שנכנס לישוב ואיננו יכול לפתוח את הש"ג משום שלשער אין אפליקציה שכל תושב יכול לפתוח, או משום שהדרך היחידה להיכנס לישוב היא שהשער הצהוב יפתח, נמצא שיש כאן איסור תורה בפתיחת הש"ג של "לפני עיוור". יש לציין שהתוספות כאן לא כתבו שתהיה בעיה נוספת של מסייע עוברי עבירה, סוגיה שנרחיב בה להלן.

הריטב"א²⁵ בשם רבו מסייג את דין "לפני עיוור" אך מוסיף את בעיית מסייע עוברי עבירה גם כאשר כבר אין איסור "לפני עיוור":

"אבל מכל מקום אי תבע ליה בפירוש לאיסורא נהי דמשום ולפני עור ליכא, אכתי איכא איסורא במילתא משום מסייע ידי עוברי עבירה כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור, וכדקיימא לן (גיטין ס"ב א') שאין מסייעין ידי ישראל בשביעית ואפילו לומר להם 'התחזקו' אסור, ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו, דכל ישראל ערבין זה לזה. וכל שכן שאסור לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל, וכדאמרין בפרק שנים אוחזין (ב"מ ה' ב') דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן וכדפרישנא התם, מורי ורבי נר"ו".

23 שם.

24 ראה רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יב הלכה יד.

25 ע"ז שם.

הריטב"א פוסק שגם אם אין את דין "לפני עיוור", עדיין אסור להיות שותף ולסייע ולהיות חלק ממעשה עבירה כל שהוא, מדין 'מסייע ידי עוברי עבירה'. ואדרבה, יש חובה למחות ביד העובר משום שכל ישראל ערבים זה לזה. דברים אלו גם נמצאים בתוספות במקום אחר²⁶ שגם אם ביד הנזיר לקחת לבדו את כוס היין עדיין יש איסור דרבנן לסייע לו והוא שצריך להפרישו מהאיסור.

יש לשים לב שהתוספות כותבים כאן בסוגיה שיש דין "לפני עיוור" גם לישראל מומר לעבודת כוכבים משום שהוא נחשב כישראל גמור. גם הריטב"א מציין בדבריו את דין ערבות כבסיס לחיוב ההפרשה והמחאה. אם כן יוצא מדברים אלו, שאין דין הפרשה וסיוע לאינו יהודי וייתכן שלא יהיה דין הפרשה וסיוע ליהודי שאינו שומר שבת ואת כל התורה. הרמ"א הביא בעניין זה מחלוקת ראשונים²⁷:

"כתב המרדכי רפ"ק דע"ז (סי' תשצה) כתב ראבי"ה בשם אביו ר' יואל הלוי להתיר ללות בגדי כומרים שמרננים בהם לע"ז שקורין קלקלני"ש כל היכא דאיתא לכומרים אחריני אף על גב דברור דקנו לע"ז שרי עכ"ל... ולזה נהגו האידנא שמוכרין לגוים מחרוזות של קשרים הנקראים פטור הכלים אף על גב שמשבחין בהם לע"ז וסתמן לע"ז הואיל ואית להו אחריני. אמנם בהר"ן פ"ק דע"ז דאסור להושיט לגוי מדרבנן אף על גב דיכול ליטלו בלאו הכי משום דאסור לסייע ידי עוברי עבירה".

נמצינו למדים שלדעת הר"ן והתוספות בשבת ואולי עוד ראשונים יש איסור דרבנן לסייע לעוברי עבירה גם אם הם אינם בדין ישראל. אמנם לדעת התוספות בעבודה זרה ואולי עוד ראשונים אין דין מסייע כאשר זהו גוי או יהודי מומר. הש"ך סבור²⁸ בניגוד לרמ"א שכלל אין מחלוקת בין הראשונים:

"אבל לפי עניות דעתי נראה דלא פליגי דכ"ע מודים להמרדכי ותוס' בפ"ק דעבודת כוכבי' דבעובד כוכבים או מומר שרי. והגהות מרדכי ותוס' והרא"ש בפ"ק דשבת והר"ן פ"ק דעבודת כוכבים מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור וכדכתב הרא"ש שם דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שב"ד מצווים להפרישו כ"ש ישראל גדול, משא"כ בעובד כוכבי' וישראל מומר שאינו חייב להפרישו".

26 שבת ג ע"א.

27 דרכי משה יורה דעה סימן קנא.

28 שם, ס"ק ו.

הש"ך מוכיח שלדעת כל הראשונים וודאי שיש דין של לפני עיוור באינו יהודי, כמו שהגמרא אומרת בסוגיה בעבודה זרה, אך אין דין מסייע לעוברי עבירה. נמצא שכאשר אין דין לפני עיוור, למשל שאין כאן שני עברי נהר והאינו יהודי יכול לעשות בעצמו, אין כלל איסור לישראל להושיט. גם בביאור הגר"א מוכיח מהסוגיא בעבודה זרה כשיטת המרדכי שאיסור מסייע יהיה רק בישראל. את היסוד הזה ביאר הרב יעקב וולפין²⁹ על פי מה שכתב הריטב"א:

"דכל האיסור של מסייע לדבר עבירה הוא מדין ערבות שכל ישראל ערבין זה לזה, וא"כ מובן בפשטות החילוק של הש"ך שאיסור מסייע יש דוקא בישראל שיש ערבות, מה שאין כן בעכו"ם שאין ערבות, ממילא אין איסור של מסייע".

שבט הלוי כתב³⁰ שיתכן שאין דין מסייע ביהודי שמחלל שבת במזיד. גם הרב אשר וויס אמר לי בשיחה בעל פה שכאשר האדם לא ישמע לך אם תנסה להפריש אותו, אין כאן דין של מסייע לעוברי עבירה. היסוד להנחה הזו נמצא בדברי הש"ך הללו.

1. סיכום

ראשית יש להדגיש שעל הצבא ועל הישובים השונים מוטלת האחריות לאפשר ככל הניתן לבצע את פתיחת וסגירת הש"ג בשבת ללא חילול שבת, הן בכל מחנה צבאי והן בישובים אזרחיים. ונכון שרב החטמ"ר יצור קשר עם כל רבש"צ ונציגי המועצות הדתיות על מנת לתת פיתרון שמחד לא יפגע בביטחון ומאידך יפחית כמה שניתן את חילול השבת. הפיתרון הכי נכון מבחינה הלכתית הוא אפליקציה על ידה כל תושב יכול לפתוח את הש"ג עבורו ועבור האזרחים שלו. כל מה שאכתוב להלן נוגע במציאות נתונה בה אין אפשרות לפתוח את הש"ג ללא שימוש במתג החשמלי.

חייל שנמצא בש"ג של כל מחנה צבאי וישנו רכב שמבקש לצאת או להיכנס: כאשר הנסיעה היא מבצעית אין מניעה לפתוח את הש"ג, ומכל מקום נכון שהרב הצבאי היחידתי ידאג לכך שיהיה מנגנון 'גרמא' של מדור הלכה וטכנולוגיה שיכול להפחית את דרגת חילול השבת. כאשר הנסיעה היא אזרחית, על החייל לומר לנהג או ליושבי הרכב שהוא שומר שבת ולכן לא יכול לפתוח עבורם. לאחר שהם פתחו את השער, הוא יכול כאמור לסגור אותו בעצמו משום שאסור מבחינה בטחונית להשאיר את שער המחנה פתוח.

29 קובץ בית אהרון וישראל שנה ט"ז גליון ב' ע' נג-ד.

30 חלק ד, סימן יז.

חייל שנמצא בש"ג של ישוב במסגרת הגנ"ש, ישנה עדיפות לומר ליושבי הרכב שיפתחו בעצמם כי הוא שומר שבת. כאשר החייל מבין לבדו שיש כאן נסיעה לצורך חולה וכדומה, יש לפתוח את השער בשינוי. לא ניתן להתיר את פתיחת הש"ג בשבת ללא צורך מבצעי.